

לשבור את התבנית

ב כל שבוע שורר המתח במערכת העולם הזה. המתח המירדף אחרי ההישג העיתונאי, המאמץ לגלות את הנסתר — כל אלה הם עניין שביגרה בשבועון זה. המתח הזה הוא סדרה חיים של העולם הזה, הסיבה הר אמיתית לכך שגם בשנתה ה-26 שומרת המערכת הזאת על עלומיה.

אולם יש שבועות מיוחדים בתולדות העולם הזה, כשר המתח מגיע לפתע לשיא. הייתה קורא להם, השבועות האדומים, כאשר עומד לפנינו אתגר מיוחד. אז קורא משהו למערכת כולה. הדופק הקור קפטיבי כאילו מחיש את קיצו, הרעיונות מתי פרצים כמו מעין תוסס, כושרהעבודה ורמתי הפעילות גוברים כאילו מעצמם.

בשבועות כאלה מצטייר העיתון בדימויו כמו אר גיית-מילחמה, שבה מושמעת הפקודה העתיקה ACTION STATIONS. כל דבר מפריע מסולק מן הסיפון, הצוות חש אל התותחים, והספינה כולה כאילו הופכת ליחידה אחת. חיה המוכנה לזינוק. אין זה קורה, ואין זה יכול לקרות, לשום עיתון אחר בארץ. בזה ייחודו של "השבועון המסויים".

שבועות אדומים

ק בורים לנו כמה וכמה, "שבועות אדומים" כאלה ב תולדות העולם הזה. השבוע שבו התעלמנו מאולימפוס מפורש של הרמט כיל יגאל ידין, ופירסמנו מאמר שלילי על צורת גיוס הבנות לצה"ל, באותו שבוע התחיל חרם, הנמשך עד עצם היום הזה. השבוע שבו פתחנו במסע-גילויים על מישטר, חושיי סטן בחיפה, שבמהלכו הונחו שני מיטעני-חבלה במערכת ובדפוס שלנו.

השבוע שבו הכרזנו מלחמה על הצמרת המושחתת של המיטרה, ופתחנו במאבקי-איננים שהסתיים בסילוקם של יחזקאל סהר ועמוס בן-גוריון. השבוע שבו חשפנו את קיומה של "קבוצת החרז" של בן-גוריון, מעין מאפייה פוליטית חשאית שכללה את משה דיין, שימרון פרס, טדי קולק, אהוד אבריראל ואחר רים, וכך פתחנו במאבק שבמהלכו הופעל נגדנו שירותי הביטחון-הכללי ואירעו כמה מן הפרשות האפלות בתול דות המדינה.

השבוע שבו החלטנו לגלות בכל מחיר את הפשע של כפריקאס, למרות איסור קיצוני מטעם הצנזורה, וגרמנו לכך שברגע האחרון יוסר האיסור ויותר הפירסום. השבועות הסוערים של פרשת לבון, שבהם הובלנו את הפרשה מגילוי לגילוי, ולא נהננו לה להיסגר, עד שנפ לה הממשלה ונחשף העניין כולו לדיון פומבי. השבוע שבו פירסמנו, במעטה של "סיפור בידיוני", את פרטי-הפרטים של עסקי-הביש במצריים, שהיה עד אז סוד כמוס.

השבוע שבו הדהמנו את הארץ בפירסום דבר מעצרו של ד"ר ישראל בר. השבוע שבו נחקק חוק-לשון-הרע, שגירסתו המקורית נועדה בגלוי לחלל את העולם הזה. השבוע שבו פתחנו בגילוי מעשיה-השחיתות של משה דיין בשטח הארכיאולוגי, והשבוע שבו החלטנו לפרסם את פרשת אלישבע. השבוע שבו התחלנו בעיצומה של מלחמת יום-הכי פורים, להסיר את הלוח מעל "המדל", והספנו למילון המדיני של ישראל מושג זה, שלא יצא ממנו עד היום. והשבוע שעבר שבו החלטנו לשבור בכל מחיר את קשרי-ההשתקה סביב פרשת מתי גולן.

הדגל עולה

ב משך כמה שבועות לפניכן כבר עמד העולם הזה במרכו ההתרחשויות במדינה. תפקידו המכריע בגילוי פרשות-השחיתות במערכת הביטחון זכה בהכרה כללית. גילויינו בפרשת הבאקשיש של שימרון פרס וגד יעקובי הושתקו בעיונים אחרים, אך הגיעו בכל זאת לתודעת הציבור. הכרת הציבור בתפ קידו ובהישגיו של השבועון גדלה בהתמדה והתבטאה, בין השאר, גם בתפוצה ובמודעות.

אבל כל זה היה עדיין בגדר השיגרה. גילויים מסוג זה הם מטרת קיומנו, ועליכן הם לחסי-הקנו. המתח היה רב, אך היה זה מתח רגיל של כל שבועות השנה. ולפתע השתנה הכל. הפולסון צילצל — ודי גריהקרב כאילו עזה בתורן הספינה.

נדע לנו שקרה משהו חמור: איסור סיפורו של גולן, הפעלת שירותי-הביטחון-הכללי, ישיבת-המחתרת של הממ שלה במתכונת של כינוס המאפייה, הקונספציה של זע דת-החוקי-הביטחון וקשרי-ההשתקה בועדת-העורכים. באותו רגע, מבלי שמישהו במערכת אף מצא לנכון לבטא זאת במילים, הוחלט לשבור את קשרי-ההשתקה.

ויהי מה. באותו רגע מת קשרי-ההשתקה.

כי כאשר מחליט העולם הזה לפרסם — שום כוח בעור לם אינו יכול למנוע את הפירסום. אין זאת התפארות. זוהי עובדה פשוטה, שהוכחה פעמים רבות. ראה לעיל. השאלה לא היתה, לגבינו, האם. השאלה היתה רק — איך.

חוצפה תהומית

א נב, זהו המקום לסלק טענה, שנפוצה השבוע מאחרי גבנו, כאילו פנה אלינו מישהו מראשי ת שילטון וביקש לנגוז את הפרשה מטעמים לאומיים, ואילו אנחנו סירבנו.

לא היתה שום פנייה כזאת. אני קובע כאן רק את העובדה, מבלי להיכנס לזיכוח כיצד היינו מגיבים על פנייה כזאת אילו היתה. העובדה היא שלא היתה. עובדה זו מבטאת לא רק חוצפה תהומית, אלא גם מיפשות לדאגת-לב.

מישהו כינס את ישיבת-הממשלה האמורה, שאלה

אנבי, ששלף את ספר-החוקים של המנדאט הבריטי וקרא באוזנינו את סעיפי-הצנזורה של התקנות-לשעת-חירום של הוד-מעלתו הנציב העליון, על סמך דבר המלך הבריטי במדעצתו.

(גם קריאה זו היא מינהג בריטי. לפני פתיחת האש על המון מתפרע, חייב קצין הצבא או המיטרה בברי טניה לקרוא בקול רם בפני המתמרדים את חוקי-דיכוי המהומות. זה נקרא (TO READ THE RIOT ACT).

עלפי החוק הקולוניאלי הזה, יכול הצנזור לאסור כל דבר שהוא "לדעתו" מיוק לביטחון או לסדר — ועל דעתו של הצנזור אין, כמוכן, עירעור. במקרה של הפי רה יכול השילטון לסגור עיתון לצמיתות, להחרים את גיליונותיו, לכלוא את עורכיו, להטיל עליו קנס — בקי צור, לעשות ככל העולה על רוחו של שילטון רודני.

(הצנזור המחויי עצמו הוא איש סימפאטי, ואני ריי חמתי עליו במשך כל המעמד המביש הזה. שערורייה היא להטיל משימה כזאת על קצין של צה"ל.)

מטרת הטכס כולו היתה, פשוטו כמשמעו, לאיים על "העולם הזה" כסגירה, על פי חוק פאישופטי, אם יעז לגדות את הפרשה.

הפרת החוק

ר פיתוי המיירי שעמדנו לפניו היה פשוט להפך את החוק, לפרסם את הדברים, להסתכן בסגירת העיתון ובמעצר.

נראה כי כמה מראשי השילטון אכן האמינו כי כך ננהג, כי שירותי-הביטחון-הכללי עמד לשגר איש לבית-הדפוס שבו מודפס השבועון, כדי לקדם פני מוימה זו. הפיתוי היה רב, אך פסלנו אותו.

לדעתנו, הפרת-חוק כזאת מותרת רק בעניין עליון של מצפון לאומי ואישי. כבר הזכרתי שפעם בתולדות העולט הזה אכן החלטנו לעשות זאת — למחרת הפשע המחריד של כפריקאס. האמנו אז כי חובה עלינוה היא להודיע לציבור שבוצע בשמו פשע-מלחמה מתועב. במדינת ה יהודים, אסור שדבר כזה יעבור בשתיקה — אחרת היינו מעמידים את עצמנו במצב שבו עומדים אותם גרמנים "טובים", שבניהם שואלים אותם כיום: "היכן הייתם?" הפעם לא הגיעה דרגת החומרה לגודלה כזאת, ועל כן החלטנו ללכת בדרך אחרת: להשמיט את הקרקע מתחת למוימת ההשתקה, בדרכים חוקיות.

שום צנזורה אינה יכולה להשתיק עניין, כאשר עיתון לוחם, מתוחכם ומוכן להסתכן מחליט להביא לפירסומו, וכאשר יש לו קהיל קוראים ער, היודע לקרוא בין השורות.

(רודנים מסוגם של היטלר וסטאלין ידעו זאת, ועל כן סמכו על מחנות-ריכוז יותר מאשר על הצנזורה). החלטנו להגיש לצנזורה כתבות שונות בנוגעות ל עניין רק בעקיפין, ושאל הצנזור הנוקשה ביותר לא יעז לפסולן.

סך השבירה

ב זה אחר זה, הגשנו לצנזורה שלושה מאמרים: על סיטפוט-קיטינג'ר (בלי קשר לאירוע ישראלי כל שחן), מאמר על השתוללותו של יצחק רבין, ומאמר סתי מי על מתי גולן. אייפאשר היה לאסור אף אחד מהם, מבלי שהצנזורה תעמיד את עצמה במצב מנוח, כי אף באחד מהם לא היה רמז כלשהו לפרשת-גולן.

אולם הרשימות האלה ביחד הצטרפו לתמונה, שכל קורא בר-דעת היה מסוגל לפענח אותה. כל המאמרים האלה הגיעו מייד לעיני הדרג הבכיר ביותר. באיורשהיא נקודה הבין דרג זה שהמישחק אכזר, וכי פירסומו "העולם הזה" יביאו לפתיחת מערכת-שמועות מפהלפה שי תהיה גרועה יותר מן הפירסום עצמו.

באותה עת עצמה, ביום השני בלילה, גם הגיעה הי ידיעה על פירסום חלק מן הפרשה בניו יורק טיימס.

כך נשבר קשרי-ההשתקה, לפחות חלקית. כסך הכל, היה זה לא רק שבוע אדום נוסף בתולדות "העולם הזה". היה זה גם מיכתן נר סף, שהוכיח כי אין לו תחליף, וכי הוא ממלא מ תפקידו החיוני. כאשר התנגדו הנגליונות מ תוך מכבשי-הדפוס, התגנב לדיכוי שמך של גאווה.

כפי שאמרה לי בטלפון אחת מחברות-המערכת, ביום השני שעבר: "בשבוע כזה אני יודעת בשביל מה אני עובדת בעולם הזה". גם אני.

מיני סיני

שער "העולם הזה" 1967

נצטוו השירים לבוא בהיחבא, כנגבים בלילה, בלי מכר ניותיהם. מישהו יום את ישיבת ועדת-החוקי-הביטחון, שבה הסכימו נציגי כל המפלגות, בקואליציה ובאופוזיציה, לבושתן ולהרפתן, להצטרף לקנוגיה.

מישהו הפעיל את ועדת-העורכים של העיתונים היי מיים, והשיג שם הסכמה כללית לחיפוי על מעשי השילי טון. העיתונות עצמה נתנה יד לסירוסה, ושמה בעצמה את המחסום בפיה. (עורך הארץ, גרשום זקן, התנגד לפחות לאיסור הידיעה על עצם קיומו וגניזתו של הספר יחד עם עוד שני עורכים. הצנזור הראשי הסכים לכך תחילה, אך שינה את דעתו אחרי שקיבל על הראש מראשי-הממשלה. אחרי שינוי עמדה זו לא יצא עורך הארץ להילחם נגד החלטתה השרירותית של הצנזורה, וגם לא נאבק על עצם פסילת פירסום ספרו של גולן.)

אוחו מישהו סבר, כנראה, כי בכך חסם את כל הדרי כים לפירסום. כאשר אחד הנוכחים ועדת-העוריי כים שאל בפירוש מה יהיה עם העולם הזה, שאינו משתתף בוועדה זו, השיב אותו מישהו, בביטחון עילאי, שזה בסדר, הפירסום בעולם הזה יימנע ככוח. הוא סמך על הצנזורה.

וזאת היתה, כאמור, לא רק חוצפה, אלא גם טיפשות. רק ראשי-ממשלה מאד-מאד בצורה מנוסה יכול היה להעלות על הדעת כי הצורה כרוטאית כזאת יופתם פינן.

הפנייה היחידה אלינו היתה הצגת אולימפוס מטעם הצנזור. בעמדם שדמה לסצינה מתוך סרט הוליוודי, נקראנו אל משרד הצנזור המחויי של תל-